

DM

magazin

VÁROSOK ÉS ÉVEK

Hol és hogyan épüljenek a városok? A városok első alapköveit az ember közel ötezer évvel ezelőtt rakta le. És e végtelenül távoli ősidőktől fogva az emberek századokon át azon törik a fejüket, milyen is legyen a város. Hiszen a városiakok minden új nemzedéke kénytelen, a múltban épült utcákban lakni. Nem sikerült új utcákat építenie magának. És csak álmaiban építette fel a Nap városát, ahogyan azt az olasz T. Campanella elképzeltte, a kertvárosokat, amint azt az angol E. Howard megálmodta, a napsugaras városokat, ahogyan azokat a francia Corbusier megtervezte...

Csak évezredünk végén gyűjtött magának az emberiség annyi erőt, amennyi elég ahhoz, hogy egyetlen nemzedék életében városokat építsen fel, és megtervezhesse a jövő reális városait. Ezért éledt fel újult erővel a vita, hol és hogyan épüljenek a városok.

Valószínűleg nehéz olyan embert találni, aki ma elhinné, hogy a városok az egyik népnek a másiktól való megvédése céljából épülnek, s a városok megjelenését, csupán földrajzi feltételek szabják meg. Nevezetesen ilyen következtetéseket vontak le az évszázadok folyamán a burzsoá urbanista teoretikusok. A városok mai viharos fejlődése ismételen megerősítette azt a megváltoztathatatlan marxi igazságot, hogy a városok ott jelennek meg, ahol a termelőerők fejlődésnek indulnak. A városok mintegy betetőzik az emberek arra irányuló erőfeszítéseit, hogy a földgolyó egyes területeit ipari eszközökkel meghódítsa.

Ma pedig, még jobban bizva a közeljövőben, a bolygónk területén található városok alapján megítélhetjük, milyen egyenlete-

sen helyezi el egyik vagy másik társadalom a termelőerőit. A tízmillió lakosú óriás városok, amelyek Boston és Washington között keletkeztek, vagy a beton- és aszfaltbilinésekre vert hatalmas földcsíki Tokió és Osaka között bizonyára többet mond az ipar elfajult koncentrációjáról, mint a városépítés sikereiről.

A jövő élet — a jövő városa. Vajon ezek a városok is „boszorkánykonyhák” lesznek, „ahol korunk minden bűne és hibája fornyog”, ahogy az egyik Rockefeller New Yorkot jellemezte. Vagy pedáns városokká válnak, olyanok, amilyenek a szovjet nép szeretné formálni fővárosát — Moszkvát? Köztudomású, hogy a szocialista városok, különösen az új városok többsége tisztább, világosabb, rendezettebb a kapitalista városoknál. Csakugyan szükség van-e olyan város-országokra, 1100 méter magas város-hegyekre, sok millió lakossal, amilyeneket például Paolói Soleri építész, „szobrász, ökológus, álmodozó és majdhogynem látók” (így reklámozza az Amerika nevű folyóirat) tervez?

Amikor az emberek a városokról és az évekről beszélnek, mindig Rómát — ezt az örök várost emlegetik. És ritkábban emlékeznek vissza bukásának szomorú napjára, amelyek a rohadó rabszolgatartó rend bukását követték. Köztudomás szerint akkor Róma millió lakosságából körülbelül negyvenezer ember maradt életben. Láthatjuk, mire számít néhány amerikai: a század végére New York mai lakosságának csak egy negyede marad meg.

Bizony, a városok olyanok, mint az évek: annak a társadalmi rendszernek az életrevalóságáról tanúskodnak, amely szülte őket.

JURIJ SEBALIN

RAJZOK A MESÉHEZ

Többször sürgettük már lapunkban is Tombác János zombói parasztember összegyűjtött meséinek kiadását. Most értesültünk róla, hogy két kötetes mesekönyve az Akadémiai Kiadó gondozásában előreláthatóan még az idén, föltehetően az év végén megjelenik. A kedves hírhez adalékot is kaptunk. Tombác János kórházi ápolásának hetei alatt hozzáfogott könyvének sajátkezű illusztrálásához. Sokszor mondta azelőtt, hogy gyerekkorában mindig dicsérte rajzait a tanító, most elővette régi tudományát. Irkalapokra készített rajzaiból bemutatunk néhányat, annak igazolására, hogy nemzedékünk talán legnagyobb élő mesemondója egy másik műfajban mennyire kötődik a mindennapi valósághoz.

Léultunk az árok szélére. Annuska néném, anyám húga mesélt. Ugy mondta, ahogyan csak igazi mesemondók szövik az életből és a képzelet színes szálaiból szőtt történeteket. Amit most mesélt, az így volt igaz, a képzelet forrásából nem merített semmit Annuska néném. Ugy adom tovább én is, ahogy akkor hallottam, talán tíz esztendeje, egy vasárnap délután. Ime, a történet:

Az éjszakai gyomorgörcsöknek nyoma sem maradt. Egészen jól érezte magát. A gyerekek délután a széles verandára helyezett kis asztalnál ültek. Egy, szabályosan kerekre faragott tuskóra ereszkedett, és forgatta a tankönyveket.

— Kati, nézzük csak, nyelvtanból mi a lecké?

A kislány jobbra-balra ingatta fejét, mintha azt jelezné, hogy mára nincsen tanulnivaló. Sötétbarna, vékony varkocsa himbálózott, mint a harangnyelve. Játékos, fennhéjázó hangszúllyal közölte: a névelők. De az már vizgára szóló ismétlés, és fújta a névelőket, pontosan a könyv szerint. Befejezte, és apja térdére ugrott, megölelte a nyakát, és illegett-billegett, mint cinke a fán. Kántáló hangon mondta, hogy a vizsga után csak meséskönyvet olvas, és strandra jár.

— Kaptatok-e újabb ismétlést?

— Hát igen, de azt csak szombaton kérdezik.

— Halljam, mi az.

— Ugyan, apu, most ne — és hízelegve simogatta apjának sovány, sápadt arcát.

— Na, mondjad csak...

— A mondatról.

— Mondatról, mondatról. de mit kell tudni a mondatról?

— Hát, mindent.

— Te Kati, ne bolondozz velem!

A játékos hangulatot nem akarta elrontani; kiérezte a pajkoságból a gyerekörömet és ragaszkodást, de azért egy komor, mérges szemvillanással jelezte, hogy a tanulásban nincs tréfa. A kislány megértette a helyzetet, és mondta, hogy milyen a felkiáltó mondat, a kérdő és a parancsoló mondat. Kifejtette az óhajtó mondatot. Apja mindjárt rákérdezett. Kati gondolkodott, és hangosan mondta:

— Túrós buktá.

— Ez nem mondat.

— De szeretlek már túrós buktát enni.

— Akkor azt mond: „Szeretnék túrós buktát enni!”

Néhány másodpercig elmélázott, apja barna szemét nézte, és egy váratlanul fogalmazott kijelentő mondatot lepte meg:

— Nagyon szeretlek, apukám.

Ez a nem várt mondat megzavarta a rendet. Laci, a kisebbik gyerek is talpra ugrott, s két oldalról ölelgették a fatuskón ülő apjukat.

— Csak ne legyél beteg — súgta a kislány.

A ragaszkodásnak ez a hirtelen jött ösztöne kitérőre nagy erőfeszítést igényelt, hogy az apai tekintély ne apadjon a kibuggyanni készülő könnyekkel. Föltetszett előtte tizenhárom éves házassága, amelyből az utóbbi hat esztendő betegséggel, fájdalommal télt el. Operálni kellene a gyomrát, közönséges rutinműtét, de fél tőle, olyan balsejtelmek kínozzák, hogy nem meri vállalni: cipeli fekélyét, és mérgezi vele a család életét, amely hallgatag-szomorúságával,

Siklós János

ÓHAJTÓ MONDAT

derűtlen valóságával lassacskán olyan természetellenes, hogy a gyereklelkeket veszélyezteti. A normális viszonyok óráiban, ilyenkor pedig túlbuzognak a lefojtott érzelmek. Krákvogva köszörlötte a torkát, azután keményebb hangon szólt a gyerekek-re.

— Kati, bemész olvasni!

A kislány fogta az olvasókönyvet, és ment a szobába. Laci előkészítette számtankönyvét, meg a kockás írkat, és kérdően apjára nézett.

— Mutasd!

— Ezt a hat példát kell ismételni.

— Na, nézzük az elsőt.

— Hétszerhét, meg tizenkilenc.

— Hogyan számoljuk ki?

— Hétszerhét az... az... hétszerhét az negyvenkilenc, meg egy, az hatvan, meg egy, az hatvanegyszáz... — s ujjain számolt egészen hatvannyolcig.

A számtan végén Lacit szigorúan megszállták. Ha így számol, semmi sem lesz belőle, még pincérnek sem lesz alkalmas.

— Majd sófor leszek.

— Azokfak is kell számolni.

A butákat sehol sem szeretik, mert azok sok bajt csinálnak.

Rossz hangulatban fejeződött be a délutáni tanulás. Laci a szobájából azért megkockázta — mintha éppen most jutott volna eszébe —, hogy estére apjuk egy igazi mesét mondjon el. Nagyon szerették az igaz történeteket, de oly ritkán volt részüik benne, hogy este minden nyugalmasabb órát kihasználtak, hátha meséli nekik.

Suhanós mosollyal szállt el az apai harag. Késő estig játszottak az udvaron, apjuk meg végezte a házimunkát; vacsorát főzött, és közben a mosáshoz beáztatta a fehérneműt a nagyteknőben, hogy holnap estére mosható legyen.

Fáradtan vacsoráztak a gyerekek, lábukat lassan mosták a lavórban, és nyugósen kérdezték, hogy anyjuk ezután mindig éjszaka jár haza?

— Csak addig, amíg vizsgázik, mert itthon töledek nem lehet nyugodtan tanulni.

— De lehet. Nem zavarjuk anyut — pötyögött a kislány.

— Fekvés!

— Hát a mese? Megigérted.

— Csend legyen... rövid mesét mondom, mert álmosok vagytok.

Nem ellenkeztek. Könnyű takarójuk alatt forgolódtak, inkább aludtak volna, de a régen várt igazmese izgalma ébren tartotta őket.

— Jövök én is, csak szódabikarbónát veszek be.

— Fáj a gyomrod?

— Nagyon fáj, kislányom.

— Akkor ne is mesélj.

— Mesélek. Megigérted. Aki ígér valamit, annak állnia kell a szavát, másképpen vége a becsületnek.

— Ugye, te mindig betartod a szavadat? — kérdezte Laci, térdeplő helyzetből.

— Betartom, fiam.

— Azt mondtad, ha jó lesz a bizonyítvány, kapunk tőled egy fényképezőgépet.

— Kaptok. Van még két hét

a tanév végéig, addig sokat tanulhattok.

— Ugye eljössz a vizsgára — folytatta a beszélgetést a kislány.

— El. Majd eljövök a gyárból.

— De ne úgy, mint tavaly. Mondjál valami fontosat, hogy azon a napon ne küldjenek Pestre.

Mosolygott magában, s válasz nélkül hagyta a hegyeseszű Kati tanácsait.

— Figyeljetek! Elmesélem a Kiss Jóska történetét.

— Szép történet?

— Ha folyton beszélsz, kislányom, nem tudom elmesélni.

— Igaz mese?

— Kati, hallgass már! — erélyeskedett Laci.

— Jóskaék mellettünk laktak, a szomszéd tanyában. Másodikos korában meghalt az apja, később pedig, amikor a harmadik osztály vége felé voltunk, új apa költözött a Jóskaékhoz. Nagyon összebarátkoztak, együtt mentek nyáron aratni, a mezőre füvet kaszálni, és nagy eső után, hajnalon gombát szedni a pusztára. [Ilyenkor a lovakat mindig Jóska hajította, apja meg hátul ült a kocsi derékban.

— Miért halt meg a Jóska apukája?

— Laci, ne szólj közbe!

— Tüdőbeteg lett, már nem segíthettek rajta az orvosok...

Na, szóval nem is volt semmi hiba. Amikor beköszöntött a télidő, Jóska új kicsiszmbán, szép, meleg ruhában jött az iskolába. De egyszer, a következő tavaszon mégis nagy baj történt. Elárverezték a Jóskaék földjét, meg a tanyát is. Jóska édesapja annyi adósságot hagyott hátra, hogy a bank elárvereztette a kis vagyonát.

— Miért? — kíváncsiskodott a fiú.

— Azért, mert a föld és a tanya árából a bank levonta azt a pénzt, amivel Jóskaék tartoztak neki.

— Hagyjuk ezt, úgysem értjük. Mondd tovább, apu — sürgette Kati a folytatást.

— Az iskolaév végén Jóska, meg a kisebb testvérét elvitték a városba. Apjuk, anyjuk is elment, többé nem láttuk őket. Nyáron azért, amikor sarkonleesőztünk, meg sántaiskoláztunk, sokáig vártuk a Jóskaék, hogy egyszer csak megjelenjen, aztán beáll közénk. De bizony, nem jött a Jóska.

— Egyszer, egyik hajnalon nagymamátok kiment az udvarra, hogy kieresse a tyúkokat. Az ólból szokatlan neszezést hallott. Odament, egészen közel, és hallotta, hogy valaki sírdogál a tyúkólbán. Amint benéz, látja ám, hogy a Kiss Jóska sír, ül a sarokban, és nagyon sír. Szélfid hangon kérlete, hogy jöjjen ki onnan, de az nem mozdult. A nagymama rákiabált:

— Gyere ki onnan a piszokból, tyúktetűből, te gyerek!

Jóska megijedt a hangos szótól, és előmászott, kijött az udvarra. Földszínszürke nadrág, meg kabát volt rajta, bakancsát a kezében fogta.

— Hát veled mi történt, fiam — kérdezte a nagymama.

Jóska szípgóva panaszkodta, hogy elszökött a Gaál Ambrus

